

HORIZON-TAAL

maart - april 2026

Jaargang 58 - nummer 337

Novaĵoj pri la Beneluksa Kongreso

**Wie over “kunstitalen” spreek,
moet zijn feiten kennen**

Esperanto in andere sferen

INHOUD

Ten geleide	3
Evelyne ligas Esperanton kun solidareco	4
Esperantocultuur in openbaar bezit te Antwerpen	7
Ieper wordt een Esperanto-stad	12
Internacia Esperanto-Arkivo: een overzicht + IEspA in Oostende	14
Novaĵoj pri la Beneluxa Kongreso	18
Venu ĝui la Flandrajn Ardenojn.....	19
Esperanto in vredesmiddens	20
De Vlaamse Esperantobond nodigt zijn leden uit tot de Algemene Vergadering	21
Wie over "kunsttalen" spreekt, moet zijn feiten kennen... ..	22
Verrijk je Esperanto - 8	24

Foto op de voorpagina : folder Beneluxa Kongreso

Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond vzw

58ste jaargang maart-april 2026. Verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Overname van artikelen is vrij op voorwaarde dat de bron wordt vermeld en een exemplaar aan de redactie wordt gestuurd.

Hoofdredacteur: Piet Glorieux horizon.taal@esperanto.be www.esperanto.be/horizontaal

Tekstopmaak: Joost Vander Bauwhede joost.bauwhede@gmail.com

Proeflezen:: Kris Panis

Werkten mee aan dit nummer: Cyreen Knockaert, Roland Rotsaert, Rianne Sanders, Torsten Leuschner, Ann Olijslagers, Johan Van Eenoo

Administratie en verantwoordelijke uitgever

 Vlaamse Esperantobond vzw • Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen

 03 234 34 00 admin@fel.esperanto.be www.esperanto.be/fel/nl

BE0419 028 122 • RPR Antwerpen • KBC: IBAN BE31 4025 5105 3155, BIC: KREDBEBB

Abonnement: 30 euro per jaar (6 nummers)

Advertentietarieven:

	1-malig	3-malig*	6-malig*
1/1 pagina	257	625	1000
1/2 pagina	150	375	600
1/3 pagina	110	275	440
1/4 pagina	80	200	320
1/8 pagina	55	140	220
1/12 pagina	30	75	120

Alle prijzen zijn in euro.

* Inlassing van 3x dezelfde advertentie van een drukklaar geleverd exemplaar.
Btw-tarief van 21% op deze tarieven.

TEN GELEIDE

Omdat oorlogsterminologie tegenwoordig aan de orde van de dag is... Esperanto levert een achterhoedegevecht als het de ambitie heeft om een wereldwijde internationale taal te worden. Anderzijds kunnen we een voorhoede zijn op het gebied van gelijkwaardige communicatie.

Onze “marketing” moet die opvatting weerspiegelen. Ten aanzien van de grote groep van onwetenden moeten we tonen dat er zoiets fascinerends bestaat als Esperanto. Ten aanzien van hen die meewarig neerkijken op het “mislukte” Esperanto moeten we hun beeld over Esperanto actualiseren door de verwezenlijkingen van de Esperantobeweging in de verf te zetten en vooral door te tonen dat de taal functioneert en leeft. Esperantogroepen en leden van de beweging moeten die boodschap uitdragen. Waar wachten we op?

Piet Glorieux

**De Vlaamse Esperantobond nodigt u uit
op zijn Algemene Vergadering van zaterdag 25 april**
Meer info op blz. 21

ESPERANTO: VER EN DICHTBIJ

Je vindt alle info over deze activiteiten op eventaservo.org

26 april	Tago de la Flandraj Ardenoj – Ronse / Ename – vidu pĝ. 19 Humor in Esperanto – zie blz. 13
22-26 majo	Kongreso de Esperanto-France -Hérrouville
31 mei	Limburga Tago – Hechtel Snoepen van Limburgse vlaai, wandelen in de heide of fietsen op het water! – zie blz. 6
13 juni	Kultura Tago van Esperanto Nederland – Veghel Bezienswaardigheden: insectentuin en chocoladefabriek
14 juni	Tuttaga kultura ekskurso – Gent Urbaj palacoj en la Veldstraat, MIAT-muzeo, Ruinoj de Sint-Baafs-abatejo, adiaŭ en trinkejo <i>Herberg Macharius</i>
4-11 juli	Baltaj Esperanto-Tagoj en Latvio
1-8 aug.	Universala Kongreso en Graco (Aŭstrio)
24-28 sept.	Beneluksa Kongreso en De Haan – vidu novaĵojn en pĝ. 18

EVELYNE LIGAS ESPERANTON KUN SOLIDARECO

En la somero de 2024 mi renkontis Evelyne Rotellini kaj ŝian partneron dum piedirado tra Francio. Ili estis la unuaj esperantistoj kun kiuj mi iam ajn konatiĝis. Mi tranoktis ĉe ili kaj dum tiu vespero Evelyne tiel vigle kaj entuziasme rakontis pri Esperanto, ke baldaŭ poste mi mem decidis eklerni la lingvon.

De tiam kreskis en mi la deziro intervui homojn en Esperantujo, kiujn mi opinias interesaj kaj inspiraj. Evelyne, franca esperantistino kun longjara kaj profunda engaĝiĝo precipe en Afriko, estas la unua el ili.

Kiel vi ekkonis Esperanton kaj kial vi decidis lerni ĝin?

Kvankam mi ne spertas pri lingvoj, mi ŝatas ilin! Iam mia amiko Jean-Pierre sciigis al mi, ke li havas metodon por lerni Esperanton. Ĉu? Mi apenaŭ aŭdis pri Esperanto antaŭe, sed la propono tiklis min. Mi do komencis lerni sola, skribante la tekstojn kaj deklamante ilin laŭte por enkapigi ilin, laŭ la konsiloj de la libro. Komence temis nur pri intelekta scivolemo. En la prologo estis skribite, ke se oni sukcesas atingi la unuajn 46 lecionojn, jam eblas dialogi.

Kia defio! Mi do lernadis ne sciante, ke iu ajn homo parolante tiun lingvon ekzistas sur la tero!!! Nur poste mi hazarde renkontiĝis kun esperantistoj de karno kaj sango.

Per kiaj agadoj vi nuntempe okupiĝas ene de Esperantujo?

Kun amikoj ni kreis du iniciatojn, kiuj estas proksime ligitaj al Esperanto kaj solidareco.

Unue estas la asocio “Une école au Togo”, fondita en 2004 por subteni la ĵus naskitan Zamenhof-Instituton en Lomeo, la ĉefurbo de Togolando. Dank’ al la sindonemo de kelkaj amikoj kaj de nia franca asocio “La Maraude”, ni helpas financi la lernokostojn de la gelernantoj.

La lernejo “Izo” situas en malriĉa kvartalo de Lomeo kaj akceptas ĉirkaŭ 500 gelernantojn, de la infanĝardeno ĝis la fino de la mezlernejo. Tie

Evelyne Rotellini

Esperanto estas instruata ekde la mezlernejo, kaj la instruistaro ne nur instruas la lingvon, sed ankaŭ transdonas la ĉiutagajn valorojn de Esperanto.

La dua iniciato estas “Esperanto-Plus”. Ĝia celo estas subteni viglajn kaj engaĝitajn esperantistojn en Afriko, kie la sociaj problemoj ofte estas akraj. Grupoj de 15 okcidentanoj kotizas po 10,50 € monate por ebligi al samideanoj vivtenadon. Nuntempe sep homoj ricevas proksimume 150 € monate por dediĉi sin al la disvastigo kaj praktika vivigo de Esperanto en sia loka medio. La agadoj okazas en Nord-Kivuo (D.R. Kongo), Madagaskaro, Tanzanio kaj Togolando.

Por ni tiu iniciato konkrete spegulas la internan ideon de Zamenhof.

El tiu spirito naskiĝis ankaŭ projekto, kiu ne estas asocio en strikta senco: la Nomad’kurso. Multaj esperantistoj el la tutgloba nordo deziras praktiki la lingvon, sed ofte demandas sin: kien iri? Samtempe multaj volas viziti Afrikon, sed iom hezitas.

Ni do ligis ambaŭ dezirojn, proponante vojaĝojn por grupoj de esperantistoj, kun loka ĉiĉerono kaj

intensa lingva praktiko. Tiel ni vizitis Burkinon, Togolandon, Tanzanion, Beninon, Madagaskaron, kaj foje ankaŭ landojn en Eŭropo, kiel Pollandon kaj Ĉeĥion, kaj eĉ Kubon. Tiuj vojaĝoj lasis en ni grandiozajn, mojosajn, amikajn kaj kortuŝajn memorojn.

Kio estas la plej speciala aŭ memorinda sperto, kiun vi travivis danke al via scio de Esperanto?

Krom la multaj neforgeseblaj renkontoj en diversaj landoj, la plej grava sperto komenciĝis per simpla telefon Alvoko antaŭ – ho! – tridek jaroj. Juna pola paro demandis pere de Pasporta Servo ĉu ili povus gastigi ĉe ni dum du aŭ tri tagoj. Fine ili restis... kvar jarojn.

Ni profunde amikiĝis. Komence ili revis iri al Brazilo por viziti “Bona Espero”-n, sed pro manko de mono ili ne trovis rimedon por vojaĝi tien. Ni multe laboris kune, sed ĉar Pollando tiam ankoraŭ ne apartenis al EU, ni ne rajtis dungi ilin.

Por danki ilin kaj subteni ilian revon, ni finfine donacis al ili flugbileton. Tiu sperto definitive montris al mi, kiajn profundajn kaj neatenditajn ligojn Esperanto povas krei inter homoj.

Ĉu via rilato al Esperanto ŝanĝiĝis tra la jaroj? Se jes, kiel?

Kiel ondoj sur la maro, mi kelkfoje entuziasmis

kaj foje malkuraĝiĝis. Dank’ al niaj vojaĝoj en Afriko ni renkontis fervorajn esperantistojn kiuj, spite al siaj vivkondiĉoj, dediĉas sian tempon al Esperanto. Mi hontis konscii, ke en niaj riĉaj landoj, kie abundas eblecoj, la intereso pri lingva egaleco preskaŭ nulas. Afrikaj esperantistoj revigligis mian inklinon.

Kiel vi vidas la estontecon de Esperanto en la cifereca epoko?

Pri tiu temo mi ne pretendas esti fakulo. Kiel ĉe multaj modernaj teknologioj, ĉio dependas de tio, kiel oni ilin uzas. Sed mi restas optimisma: pere de sociaj retoj, retaj kursoj kaj allogaj ciferecaj rimedoj, esperantistoj povas kapti novajn ŝancojn por antaŭenigi la lingvon.

Kiun rolon, laŭ vi, ludas esperantistoj en internacia interkompreniĝo hodiaŭ?

En personaj kaj privataj rilatoj Esperanto estas mirinda ilo, kaj sendube multaj samideanoj spertas tion ĉiutage. Pri la granda internacia scenejo mi ne scias ĉion, sed mi opinias ke Esperanto havas tute respektindan lokon apud UN, Unesko kaj aliaj internaciaj organizaĵoj.

Iam vizitis nin pola entreprenisto, kiu volis fondi komercan agadon pere de Esperanto. La vera defio estis konvinki homojn lerni la lingvon. Tamen hodiaŭ pli kaj pli da komputikaj entreprenoj malkovras la avantaĝon atingi grandskalan

Lernantoj de la Izo-lernejo

publikon sen altaj tradukkostoj.

La ĉefa atuto de Esperanto restas tamen la lingva egaleco. Se Esperanto estus instruata ekde la bazlernejo, ĝi fulme progresus.

Ĉu vi havas plej ŝatatan Esperantan vorton aŭ esprimon?

Jes, “bunta” kaj “elturniĝi” kaj mi devas konfesi, ke mi ŝategas la akuzativon! Eĉ se mi kelkfoje eraras pri ĝia uzo, mi opinias ĝin vera “perlo” de Esperanto, ĉar ĝi ebligas racian kaj elegantan konstruadon de frazoj.

Kion vi mem ankoraŭ ŝatus fari aŭ sperti en Esperantujo?

Mia, fakte nia (kun Jean-Pierre, kiu cerbumis por krei Esperanto-Plus) deziro koncernas Esperanto-Plus-n. Tiom trafe funkcias la asocio ke, mi revas pri starigo de Esperanto-Plus en ĉiuj afrikaj landoj.

La funkciado de la asocio postulas multe da energio kaj estas tempovora, sed la engaĝiĝo

ĈU VI INTERESIĜAS PRI LA LABORO DE EVELYNE ?

Se ĉi tiu rakonto vekis vian intereson kaj vi volas ekscii pli pri la menciitaj iniciatoj, vi estas bonvena kontakti Evelyne:

erjoline@gmail.com aŭ +33695535175

de ambaŭ flankoj, kaj de subtenantoj, kaj de subtenatoj, montras la magian kaj spiritan esencon de Esperanto.

Sekve ni ŝatus varbi pli kaj pli da subtenantoj por krei solidaran, konkretan reton inter samideanoj.

Rianne Sanders

LEA INVITAS AL NORDA LIMBURGO

LEA invitas ĉiujn partopreni la Limburgan Tagon kiu okazos la 31an de majo en Hechtel-Eksel.

Ĉar la klubo ekzistas 20 jarojn, ni regalos vin per senpaga pikniko kaj “Limburgse vlaai”. Ni rendezvos je 11h en la parkejo Pijnven en Hechtel-Eksel.

La adreso estas: Fietsen door de Bomen, Parking Pijnven, Kiefhoekstraat z/n, 3940 Hechtel-Eksel. Senpaga parkejo situas inter fietscafé De Groenen Hoek, Kiefhoekstraat 225 kaj Vakantiecentrum De Lage Kempen, Kiefhoekstraat 189 (alia flanko de la vojo).

Ankaŭ eblas atingi la parkejon per buso. (notu ke dimanĉe ĝi ne tro ofte veturas).

Post la pikniko (espereble ekstere), vi povas elekti inter promeni aŭ bicikli *super la arbaro*. La promenado longas proksimume 7 kilometrojn, la biciklado 20-25 kilometrojn.

Regardu ankaŭ eventaservo.org kaj nationaalparkbosland.be.

ALIĜI

Vi povas aliĝi per retmesaĝo al limburg@esperanto.be.

Bonvolu mencii:

- kun kiom da homoj vi venas;
- ĉu vi sekvas dieton;
- ĉu vi preferas promeni aŭ bicikli;
- ĉu vi volas lui biciklon (atentu: limigita nombro de bicikloj!);
- ĉu vi partoprenos la vespermanĝon (mem-pagenda)

ESPERANTOCULTUUR IN OPENBAAR BEZIT TE ANTWERPEN

De koekenstad blijkt sinds lang een veilige haven te zijn voor de Esperantocultuur, met name voor de vele publicaties en archieven die door de Stad Antwerpen bewaard worden, binnen een professioneel kader en met maximale materiële en juridische bescherming. Ze blijven ook gemakkelijk toegankelijk voor iedereen en ze zijn goed ontsloten. Eerstgenoemd type documentatie is thuis in de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, het tweede in het FelixArchief¹. Hierbij het eerste deel over de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience.

De Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience (EHC)

Het kan verwonderen, maar tenzij bewijs van het tegendeel, bezit de Stad Antwerpen de oudste, tevens permanent voor iedereen toegankelijke Esperantocollectie ter wereld. Hier is bedoeld een bibliotheekcollectie die doorlopend eigendom was van eenzelfde rechtspersoon, en blijvend in dezelfde gemeente bewaard werd. De kern van de verzameling bestaat immers sinds 1907, en dit zonder onderbreking. Het bewijs van het stichtingsjaar wordt geleverd door een brief uit het EHC-archief. Het stuk is van de hand van Louis Ritchie (1868-1951) en gedateerd 14 februari 1908². Hierin werd voorgesteld Esperantopublicaties op te nemen in de “stadsboekerij” zoals het reeds een jaar voordien gebeurd was in de “volksboekerij”. Beide

Stempel in één van Volapük-boeken uit 1888 in de stadsbibliotheek. In die context dateert de plantaal-collectie in EHC nog uit de 19e eeuw, en is dus nog eerder ontstaan dan de vooropgestelde 1907. Het boek was duidelijk niet geschikt voor de volksboekerij.

NEKROLOGO

Je la fino de Aŭgusto mortis en Kapellen, 83jara, S-ro Louis Ritschie, honora ĉefdirektoro de la oficistaro de la antverpena urba administracio, kaj unu el la plej malnovaj esperantistoj belgaj.

Antaŭ la unua mondmilito, li estis ano de la intertempe malaperinta « Antverpena Grupo Esperantista » kaj, en 1911, li estis unu el la « Sepo par la Sepa », la L.K.K. de la 7a Universala Kongreso.

Post la unua mondmilito, li tuj aliĝis al « La Verda Stelo », kies fidela membro li restis.

Kaj kiam, en 1928a, nova L.K.K. estis organizonta la 20an Universalan Kongreson, S-ro Ritschie denove iĝis membro de ĝi.

Sindonema esperantisto, agrabla kaj afabla homo, li lasos inter la belgaj, kaj precipe la antverpenaj geesperantistoj, memoron de granda amiko, kiu forlasis ilin.

Belga Esperantisto kaj la Estraro de Reĝa Belgo Ligo Esperantista prezentas al liaj familianoj la esprimon de siaj plej sinceral funebraj sentoj.

Overlijdensbericht van Louis Ritchie, verschenen in Belga Esperantisto van oktober 1951.

bibliotheekvarianten vielen toen nog onder één bestuur en onder één wetgeving, maar er werden reeds andere regels gehanteerd qua toegang tot de documentatie³.

Ondanks de hoge positie van Ritchie binnen de Antwerpse stadsadministratie – hij was hoofd van het stedelijk onderwijs én van de stedelijke bibliotheken⁴ – bleef de Esperantocollectie blijkbaar lange tijd beperkt tot één of meerdere van de volksboekerijen. En eigenlijk was dit louter voordelig voor de Esperantospreker, want de publicaties werden er uitgeleend, en elke werkdag waren deze bibliotheken toegankelijk.

In het februarinummer 1911 van *Belga Esperantisto* leest men dat er een tachtigtal Esperantoboeken in de catalogus opgenomen waren, evenals drie tijdschriften: *Belga Esperantisto*, *La Revuo en Lingvo Internacia*.

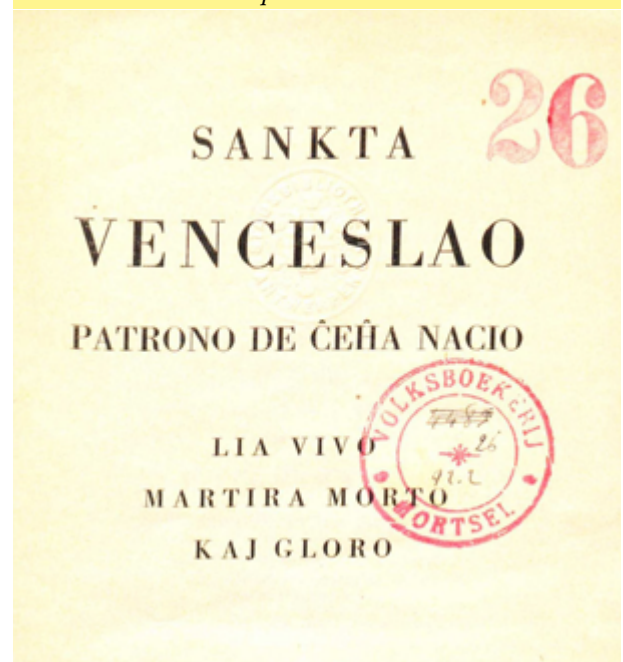
In mei 1912 verduidelijkt *Belga Esperantisto* nog eens dat het mogelijk is Esperantoboeken te lenen in de volksboekery van de Blindestraat, te weten uitsluitend door personen ouder dan 15 jaar die minstens al één jaar in Antwerpen woonden, en die dit konden bewijzen met een attest afkomstig van de wijkpolitie, of van de burgerlijke stand, of van het secretariaat van het... *Antverpena Centra Esperantista Komitato*.

In het congresboek van het Wereldcongres Esperanto, dat in augustus 1928 te Antwerpen plaatsvond, wordt aangestipt dat de Esperanto-afdeling inmiddels al twintig jaar functioneerde. Tijdens het congres werd er overigens een tentoonstelling van Esperantopublicaties georganiseerd in de volksboekery van de Blindestraat.

In deze periode was de schrijver Lode Baekelmans (1879-1965) hoofd van de stedelijke bibliotheken. Hij moet goed de Vlaamsgezinde Esperanto-spreker Jan Van Schoor (1896-1954) gekend hebben, want deze mocht van hem een kerst-verhaal vertalen, dat verscheen in *Flandra Esperantisto* in 1929 als *Kristnaskovespero*. In 1931 werd een ganse bundel vertellingen van Baekelmans vertaald door Van Schoor en uitgegeven te Kortrijk bij Flandra Esperanto-Instituto onder de titel *Elektitaj Noveloj*. Dit boekje vermeldt dat de Esperantocollectie inmiddels 500 items omvatte, in die tijd een behoorlijk aantal. Verbazend trouwens is de aanwezigheid, tussen de wereldoorlogen, van meerdere buitenlandse Esperantotijdschriften uit Groot-Brittannië, Italië, Frankrijk, Duitsland, Denemarken, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Zweden... tot de Verenigde Staten en zelfs Argentinië, China, Japan...: nog steeds de trots van de beperkte collectie Esperantotijdschriften in EHC, thans zo'n 180 titels. Het lijkt dus aannemelijk dat Baekelmans het Esperanto genegen was. Het wekt ook verwondering dat de bibliothecarissen de collectie hebben kunnen behoeden voor confiscatie door de bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog. De nazi's koesterden immers een intense haat⁵ tegen het project van de Jood L.L. Zamenhof (1859-1917), initiator van het Esperanto.

Stempel van een van de volksboekeryen in het boek *La Langue Internationale Espéranto*, blijkbaar sinds heel lang in de volksboekery, mogelijk van rond 1910. In 1961 is een overdracht gebeurd binnen het Antwerps bibliotheeknet.

De kleine Esperantocollecties in diverse openbare bibliotheken, hier uit Mortsels, genoten te weinig belangstelling bij het publiek om behouden te kunnen blijven. In enkele gevallen werden deze vervallen collecties (gedeeltelijk?) overgedragen aan de Antwerpse bibliotheek.

Van 1963 tot 1982 was er nog een bibliotheek-verantwoordelijke met vermoedelijk zekere sympathie voor de zaak van het Esperanto: de letterkundige Emiel Willekens Jr. (1922-2009). Een van de huidige medewerkers⁶ van het EHC heeft

Laborista Esperantisto uit 1932, met de herkomstmerken van Emiel Willekens Sr.. Bemerkt dat de betrokken Esperanto-organisatie toentertijd ook in Deurne actief was.

de gepensioneerde directeur herhaaldelijk ontmoet. Laatstgenoemde vertelde graag dat zijn vader, die eveneens Emiel of Emile heette, Esperantospreker was. Willekens Sr. (1889-197?) schreef onder meer het hoofdstuk *Esperanto in Vlaanderen* uit het *Jubileumboek 1911-1936* van de Federatie van Arbeiders-Esperantisten in het gebied van de Nederlandsche Taal. Exemplaren van de tijdschriften *Laborista Esperantisto* (1932) en *Le Travailleur Espérantiste* (1948) in EHC dragen de herkomstmerken van Willekens Sr., en waren dus mogelijk aangeleverd door vader... of zoon.

Willekens Jr. was voordien als adjunct-conservator belast met het Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven, een voorloper van het huidige Letterenhuis, dat onder meer Esperantovertalingen van Vlaamse schrijvers verzamelde. In een brief van 25 februari 1958 aan de Wereldbond Esperanto, bewaard in het Letterenhuis, bevestigt hij de aanwezigheid van 9 dusdanige vertaalde werken⁷.

Veel zaken over de historie van de collectie zijn nog moeilijk te reconstrueren, zoals de wisselwerking tussen de diverse filialen van het Antwerps bibliotheekwezen. Vast staat dat de plaatselijke Esperantocollecties uiteindelijk meestal in de centrale stadsbibliotheek terechtgekomen zijn, vermoedelijk omdat... er te weinig klanten waren voor Esperantopublicaties in de wijkbibliotheeken. De Stadsbibliotheek had volgens traditie reeds het karakter van bewaarinstelling. Rond 1980 werd dit

nog eens bekrachtigd door duidelijker administratieve scheiding met de uitleenbibliotheeken. De catalogus van de Esperantoafdeling van mei 1980 laat zien dat alle werken zich fysiek bevonden in de "Centrale van de Openbare Bibliotheeken" uit de Lange Nieuwstraat⁸. Men kon de werken echter nog lezen in de diverse filialen, na voorafgaande aanvraag: het bibliotheekpersoneel haalde ze op. Zeg niet dat er geen voorbeeldige dienstverlening was (is) bij 't Stad!

In 2008 werd de Antwerpse Stadsbibliotheek omgedoopt tot "Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience". En sinds 2011 is de EHC een door de Vlaamse overheid erkende erfgoedbibliotheek in het kader van het Cultureelerfgoeddecreet.

De Esperantocollectie bleef lang stagneren qua omvang. Toen de verzameling schoolboeken van de Universiteit Gent, zo'n tienduizend items, in 2007 overgedragen werd aan EHC, waren hieronder ook alle Witteryck-uitgaven, naast een honderdtal Esperantoboeken afkomstig uit de persoonlijke bibliotheek van de befaamde Bruggeling. Een kostbare aanwinst.

Het jaarboek van 1972 van de Esperanto-Wereldbond citeert "ongeveer 800" als aantal werken in de Esperantoafdeling van de Antwerpse Stadsbibliotheek. Maar begin 2016 was de collectie nog steeds van dezelfde grootteorde, en ook niet representatief voor de publicaties van eind

twintigste en begin eenentwintigste eeuw. Een spectaculaire plotse aangroei met zo'n 4000 boeken deed zich voor in dat jaar, dankzij een schenking door de Vlaamse Esperantobond (VEB). De voorwaarden van de overdracht werden vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst, bekrachtigd door de Antwerpse Gemeenteraad op 30 mei 2016.

Dankzij artikel 3/6° uit deze overeenkomst kon vier jaar later nog eens een vergelijkbaar aantal werken overgenomen worden uit de Kortrijkse Stadsbibliotheek, waar een grote Esperantocollectie bestond die er, hoe befaamd ook, reglementair en praktisch niet thuishoorde⁹. Verheugend was dat de reeds aanwezige tijdschriften nu aangevuld konden worden met vele tot dan ontbrekende nummers. Het past dank uit te spreken aan mevrouw An Renard, voormalig directeur van de EHC, die de totstandkoming van beide overdrachten gefaciliteerd heeft in het besef van het wetenschappelijk belang van een plantaal-collectie¹⁰.

De ontsluiting van de 8000 bijkomende werken in de *Anet*-catalogoog, een tijdrovend en intensief werk met de hulp van een Esperantospreker-vrijwilliger, vond plaats van 2016 t/m 2023. Bij het getal "8000" hoort wel enige bescheidenheid: een groot deel ervan bestaat uit kleine en/of dunne boekjes, maar die zijn daarom niet minder interessant voor de lezer... of belastend voor de catalogografie. Sporadisch gebeurt er nog steeds een aanvulling van bijkomende werken uit donaties. Vandaag de dag verzamelt de EHC geen internationale Esperantopublicaties meer, maar nog wel Esperantopublicaties uit Vlaanderen.

De Esperantocollectie is thans uitgegroeid tot een van de grotere in de wereld, en een van de zeer zeldzame met wettige garantie van behoud. De ontsluiting ervan is tevens van de hoogste kwaliteit, niet enkel dankzij de *Anet*-catalogus, maar daardoor ook automatisch via *UniCat* en *WorldCat*¹¹. Er is zelfs een private schaduwcatalogus onder schuilnaam "Erfgoedbib" op de populaire sites *LibraryThing* en *TinyCat*¹². Toegangspoorten genoeg dus! Niet te vergeten is de mogelijkheid in de EHC-leeszaal gratis documenten in te scannen voor eigen gebruik. En 12% van de collectie kan men vanuit waar ook ter wereld digitaal inlezen dankzij de ingelaste verbindingen met links naar elders beschikbare gescande werken¹³.

Wie doet beter?

Cyreen Knockaert

Vervolg over het Felixarchief in het meinummer van *Horizon*-taal.

Toelichtingen:

1. Met oprechte dank aan Giovanna, Marie-Charlotte, Marlou en Dirk, deskundige ambtenaren bij EHC/FA voor het nalezen en verbeteren van voorliggende tekst.
2. Zie ook *Horizon-taal*, vol. 52, nr. 301, p. 14; vol. 53, nr. 309, p. 15-16.
3. Zo was de "stadsboekerij" meer elitair en bestemd voor kostbaarheden en zeldzaamheden die in principe enkel ter plaatse geconsulteerd konden worden. In de "volksboekerijen" vond men de populaire werken, die ook uitgeleend werden. Men begrijpt dat de "stadsboekerij" (later stadsbibliotheek) uiteindelijk de EHC geworden is, en dat de "volksboekerijen" evolueerden tot het nu bestaande netwerk van openbare bibliotheken.
4. Dit artikel beoogt enkel enig overzicht te geven van het Esperanto-erfgoed aanwezig bij de stedelijke instellingen in de loop van de tijd. Het is allerm minst de bedoeling een precieze historiek van het Antwerps bibliotheekwezen te schetsen. De ter zake deskundige zal ongetwijfeld anachronismen en inconsequenties in de weergegeven benamingen en feiten kunnen opmerken.
5. Dictatoriale regimes vrezden bewegingen met internationale contacten en dito informatie-uitwisseling. Daarbovenop was er het uitgesproken antisemitisme.
6. Voor wie de duivel-doet-al van de tijdschriften kent, het is Marcel van den Heuvel!
7. Het EHC-archief uit deze periode werd nagekeken, doch er was blijkbaar geen analoge brief in de EHC te vinden. Mogelijk wijst dit erop dat in de jaren vijftig Esperanto nog steeds als lichtere lectuur beschouwd werd die enkel kon thuishoren in de uitleenbibliotheken. Deze laatste waren bestemd voor de educatie en ontspanning van het simpele deel van de bevolking... waaronder Esperantosprekers. Directeur Ger Schmook (1898-1985), opvolger van Lode Baekelmans als hoofd van het Antwerps bibliotheekwezen van 1945 tot 1963, had zich bezig te houden met belangrijker personen en ernstiger zaken

dan info geven over Esperanto. Dat was voor een lager niveau. Vergt en verdient meer onderzoek!

8. De Lange Nieuwstraat is nog niet de Korte Nieuwstraat (en Conscienceplein), de feitelijke locatie van de Stadsbibliotheek. De centralisatie van de Esperantocollectie kan gezien worden als een voorstadium van de definitieve verhuis naar EHC. Als werkhypothese kan geopperd worden dat de geesten geleidelijk rijpten en dat het besef stilaan groeide dat Esperanto als maatschappelijk en taalkundig verschijnsel wetenschappelijke studie verdient, net als zoveel andere aspecten van de samenleving. Van elitair middelpunt voor de schone letteren is de Antwerpse Stadsbibliotheek een wetenschappelijke instelling geworden.
9. Zie ook *Horizon-taal*, vol. 54, nr. 315, p. 14-16.
10. De gebruikelijke term is niet “plantaal” maar “kunstmatige taal”, die dan weer verafschuwde wordt in Esperantomiddens omdat daar verondersteld wordt dat het nadruk leggen op het planmatig karakter van hun taal als aantrekkelijker overkomt. De Esperantocollectie in EHC omvat ook een klein aantal publicaties in andere plantalen dan Esperanto, en zou dus meteniger reden ook als plantaal-collectie aangeduid kunnen worden, zoals dit het geval is te Wenen voor de *Sammlung für Plansprachen und Esperantomuseum in der Österreichischen Nationalbibliothek*. Alleen al voor de plantaal Volapük vindt men in EHC 16 publicaties, grotendeels uit de negentiende eeuw. In Borgerhout verscheen een Volapük tijdschrift in 1887, een ander in Gent, nog iets eerder. Twee werken over Volapük dateren van 1884 en zijn al lang in de Antwerpse bibliotheken aanwezig.
11. *Unicat* is de gemeenschappelijke catalogus van alle wetenschappelijke instellingen uit België. *Worldcat* is de grootste bibliografische databank ter wereld, gevoed door de catalogi van 72.000 bibliotheken uit 90 landen. Ook voor Esperantopublicaties vormt *WorldCat* een gemeenschappelijke catalogus met de grotere of kleinere Esperantocollecties aanwezig in heel wat van genoemde aangesloten bibliotheken, zoals bijvoorbeeld die van de Universiteit van Amsterdam. Deze laatste herbergt de grootste Esperantocollectie van Nederland.
12. *LibraryThing* is een gemeenschappelijke catalogus van meer dan 3 miljoen leden-bibliotheekhouders over de hele wereld. Hoewel deze databank geconcentreerd is in de USA, kunnen

velelei niet-Engelstaligen hun eigen catalogus in het gewenste taalkleedje steken. Dit is onder meer mogelijk voor Nederlands en Esperanto. *LibraryThing* is in die zin vergelijkbaar met Wikipedia. Elk van de leden kan automatisch overschakelen naar een persoonlijke catalogus onder de applicatie *TinyCat*, een uitbreiding van *LibraryThing*. Hiermee kan elke bibliotheek of kleinere bibliotheekinstelling een catalogus verwezenlijken van professionele kwaliteit. Zie ook *Horizon-taal*, vol. 55, nr. 323, p. 16-21.

13. Voorlopig kan voor de Esperantocollectie nog niet of slechts zeer beperkt gebruikgemaakt worden van de resultaten van de bestaande samenwerking tussen EHC en *Google Books* met het oog op digitalisatie. De meeste Esperantopublicaties zijn immers nog niet onbetwistbaar copyrightvrij.

Advertentie

LEER NU ESPERANTO
(en 150 andere talen)
met de uTalk APP

Bewezen
leermethode die op
elk platform werkt

Makkelijk in
gebruik en maakt
leren leuk

Leer vanuit een van
de 150 beschikbare
talen

Vergelijk je uitspraak
met die van twee
moedertaalsprekers
(man + vrouw)

65 thema's

Geschikt voor
beginners en
gevorderden

Ook voor scholen,
organisaties en
bedrijven, dankzij
de 'Klaslokaal'-app

Niet gratis, wel
(te) goedkoop

Ga naar: www.lingvejo.com/eo
of contacteer: rob@cdline.be
Tel +32 485 53 53 37

IEPER WORDT EEN ESPERANTO-STAD

Nederland heeft er twee, België heeft er (ook) een: een Esperanto-studieweekend. In het weekend van 20-22 februari vond het tweede Belgische Esperanto-studieweekend (BEST) plaats.

Vergeleken met het vorige weekend waren er twee innovaties. Er werden veel meer een- en tweepersoonskamers ter beschikking gesteld en er waren vier niveaugroepen i.p.v. drie.

De eenpersoonskamers vielen in de smaak, want nagenoeg alle kamers van verblijfscentrum De Iep in Ieper waren ingenomen. Het grotere aantal niveaugroepen zorgde ervoor dat de vier groepen qua niveau van de cursisten homogener waren, wat de taak van de docenten vergemakkelijkte.

Het was leuk dat we nu ook enkele noorderburen

konden verwelkomen. Enkele “buren” uit het nabije Frankrijk waren net als vorig jaar weer van de partij.

De organisatoren hadden ook voor enige avondlijke *distro* gezorgd. Vrijdag waagden Nicky Janssen, Piet Glorieux en An Olijslagers zich aan een sketch, die bijval genoot van het publiek. Daarna wikkelden de deelnemers zich letterlijk in een kluwen tijdens het *interkona ludo*. Op zaterdag ging het er iets ernstiger aan toe. Een aantal deelnemers trok naar de Last Post onder de Menenpoort. Daarna was het de beurt aan Johan Van Eenoo, Anne Brabant en Lode Van de Velde, die gedichten declameerden van bekende auteurs maar ook van Johan, die zelf niet onaardig poëzie schrijft. Voor de gelegenheid had Johan ook een brochure klaargemaakt waarvan elke deelnemer

een gratis exemplaar kon meenemen. Terwijl de meerderheid van de deelnemers de vermoeidheid uit hun grijze cellen wegspoelde in de *gufujo* [letterlijk “ransuilennest”, in Esperanto de gebruikelijke benaming voor een gezellige bar], waagden enkelen zich nog aan een initiatie hommel spelen onder leiding van – opnieuw – Johan. De hommel is een eenvoudig tokkelinstrument waarmee toch verbazend mooie muziek kan worden geproduceerd.

De docenten (Pawel Fischer-Kotowski, Kristin Tytgat, Lode Van de Velde en Alex Humet) en organisatoren kregen tijdens het laatste middagmaal nog een warm applaus. Na nog een laatste afscheidskoffiepauze konden we moe (?) maar gelukkig huiswaarts.

Piet Glorieux

26 APRIL: ERFGOEDDAG MET HUMOR IN IEspA

De Erfgoeddag van 26 april staat in het teken van humor. Bij die gelegenheid stelt het Internationaal Esperantoarchief (IEspA) in zijn zetel in Diest een deeltje van zijn archief tentoon onder de titel ‘Ha Ha Humor’. Het gaat om een reeks karikaturen en een selectie van de satirische tijdschriften en humoristische boeken die tijdens de voorbije eeuw in het Esperanto gepubliceerd werden.

Daarnaast krijg je een presentatie over het ontstaan en de doelstellingen van het archief, de wijze waarop IEspA het erfgoed van Esperanto en andere plantalen bewaren en toegankelijk maken, het tonen op schermen van enkele gedigitaliseerde reeksen (affiches, zelfklevers/kleefzegels...), gevolgd door een bezoek aan de archiefruimte.

Meer info op eventaservo.org.

Beperkte toegankelijkheid voor personen met een fysieke beperking: de archiefruimte (in de kelder) is enkel te bereiken via een trap; “Ha Ha Humor” en de presentatie zijn rolstoeltoegankelijk.

INTERNACIA ESPERANTO-ARKIVO: EEN OVERZICHT

Tijdens de voorbije jaren verschenen in Horizon-taal regelmatig artikels over de vzw Internacia Esperanto-Arkivo (hierna afgekort "IEspA"). De inrichting van het archiefgebouw in Diest is nu bijna voltooid en IEspA zal zich voortaan volledig kunnen toelagen op het eigenlijke archiefwerk. Het is dus tijd voor een overzicht van wat al gebeurd is en van de plannen voor de toekomst.

IEspA is ontstaan uit de samenvoeging van twee Vlaamse Esperantocollecties: de privécollectie van Marc Vanden Bempt en het Esperantofonds Cesar Vanbiervliet, dat bijna een halve eeuw gehuisvest was in de stadsbibliotheek van Kortrijk.

Marc Vanden Bempt

Marc Vanden Bempt leerde Esperanto in 1969, maar begon pas boeken te kopen rond 1985 en werd een actief verzamelaar rond 1993. Zijn boekenbezit evolueerde van 700 titels in 1991 tot 9400 in 2015. Het tijdschriftenbezit groeide van 900 jaargangen in 2010 tot 1420 in 2015.

De grootste aanwinsten kwamen voort uit de aankoop van oude exemplaren. Hij kreeg ook van veel esperantisten een deel of het geheel van hun collectie, onder meer van Marie-Thérèse Henquinez (Tildonk), Renée Ost (Halle), Agnes Geelen (Antwerpen) en uit Leuven van Martin Decaluwe, Esperanto 3000, Ghislain Jacobs, Leona Meurrens, Felix Neefs, Joris en Helga Raeymaekers-Van der Biest, Willy Vanopdenbosch en Willy Wellekens.

In 2016 begon hij dubbele tijdschriften over te nemen van het Fonds Vanbiervliet, in ruil voor het laten inbinden van de eigen exemplaren van het Fonds. Door uitwisselingen met en schenkingen van buitenlandse Esperantocollecties steeg de tijdschriftencollectie eind 2018 tot 3130 volledige jaargangen van 355 titels.

Cesar Vanbiervliet

Cesar Vanbiervliet (1905-1992), hoofd van de dienst Burgerlijke Stand van de stad Kortrijk, hervatte na zijn pensionering zijn Esperantoactiviteiten. Hij legde zich toe op het verzamelen van boeken en tijdschriften, zowel uit binnen- als buitenland. Van zijn ex-collega, stadsbibliothecaris Paul Vancolen, kreeg hij het aanbod om zijn verzameling onder

te brengen in de stadsbibliotheek, als een van de "speciale collecties". Cesar aanvaardde dit aanbod, want zo kon hij genieten van de infrastructuur van de bibliotheek. In juni 1974 werd de collectie officieel ingehuldigd. Er zijn meerdere aanwijzingen dat de mondelinge overeenkomst ook officieel vastgelegd werd, maar een dergelijk document werd nooit gevonden.

Rond 1990 werd de omvang van de collectie vermeld als "10.000 boeken en 10.000 jaargangen van tijdschriften". Cesar stierf in 1992, zijn medewerker Jan Hanssens een jaar later. Daarna bleef de collectie enkele jaren onbeheerd, tot in 1995 een nieuwe ploeg vrijwilligers gevormd werd. Zij woonden niet allen in Kortrijk en niet allen waren gepensioneerd. Zij konden slechts enkele dagen per maand aan het Fonds besteden en de opgelopen achterstand werd nooit helemaal weggewerkt. Ook de materiële steun van de bibliotheek viel stilaan weg.

In 2010 kreeg de externe consultant Wim Vanseveren de opdracht om de Kortrijkse cultuursector te analyseren. In 2012 presenteerde hij zijn eindrapport, waarin hij onder meer adviseerde om het Fonds Vanbiervliet af te stoten. Het rapport werd goedgekeurd door de gemeenteraad en de vrijwilligers kregen te horen dat zij nog mochten blijven zolang de stadsbibliotheek in het bestaande gebouw bleef. Er was toen nog geen concreet plan voor een nieuwe bibliotheek (ook nu nog niet); er was dus een ruime overgangperiode om een oplossing te zoeken.

De collectie werd ingekrompen door het aantal dubbele exemplaren te beperken en er werden contacten gelegd met kandidaat-overnemers van een deel van de collectie. De belangrijkste waren de *Consciencebibliotheek* in Antwerpen en de *Sammlung für Plansprachen und Esperantomuseum* van de Oostenrijkse Nationale Bibliotheek. Tegelijk werden ook het beheer en de toegankelijkheid van de collectie verbeterd. Met de hulp van Albert Claesen werden twee websites gecreëerd: *Esperantokolekto* en *Vikiflandrio*. In *Esperantokolekto* werden de "objecten" uit de collectie, zoals vlaggen en affiches, geregistreerd.

*Cesar Vanbiervliet in actie
bij de Burgerlijke Stand van Kortrijk.*

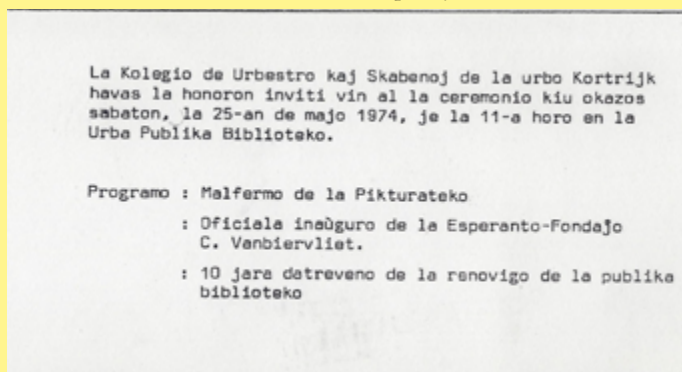

*Humphrey Tonkin, toenmalig voorzitter van UEA,
bezoekt het Vanbiervlietfonds.*

*Van links naar rechts: Jan Hanssens (Esperantogroep La
Konkordo), Cesar Vanbiervliet, Fernand Roose (Esperantogroep
Paco kaj Justeco), Humphrey Tonkin.*

*Esperantisten en andere genodigden in de Openbare
Bibliotheek van Kortrijk.*

Uitnodiging tot de opening van het Vanbiervlietfonds.

In *Vikiflandri* kan informatie over de geschiedenis van Esperanto in Vlaanderen die gevonden wordt op een eenvoudige manier geregistreerd worden, in afwachting van verdere verwerking in bijvoorbeeld een Wikipedia-artikel.

In het najaar van 2020 kregen de vrijwilligers van het Fonds de directeur van de stadsbibliotheek op bezoek: de collectie moest tegen Nieuwjaar weg uit de bibliotheek, omdat de ruimte voor een ander project gebruikt zou worden. De vrijwilligers oordeelden dat protesteren geen zin had en de geplande overdrachten werden versneld uitgevoerd. Naast de twee al vermelde instellingen namen ook KADOC (Leuven), AMSAB (Gent) en de stadsarchieven van Kortrijk en Brugge delen van de collectie over. Het restant werd overgenomen door Marc Vanden Bempt.

Internacia Esperanto-Arkivo vzw

Op 22 januari 2021 werd de vzw Internacia Esperanto-Arkivo opgericht om aan de samengevoegde collectie een juridische basis te geven.

Tijdens de eerste jaren werden de belangrijkste onderdelen (boeken en tijdschriften) opnieuw geklasseerd en gecatalogeerd. De catalogi (in de vorm van werkbladen) werden zodanig ontworpen dat zij later gemakkelijk overgenomen kunnen worden in (nog te kiezen) bibliotheeksoftware. Tegelijk werd door middel van ruil van dubbels de collectie verder aangevuld en werden in binnen- en buitenland kleine en grote Esperantoarchieven overgenomen, die zonder IEspA wellicht verloren zouden zijn gegaan.

Er werd ook een zoektocht gestart naar een passend gebouw om het archief definitief te huisvesten. Hiervoor stond een kapitaal ter beschikking, samengebracht door enkele grote en veel kleine schenkers. De bedoeling was iets te kopen in een stad met een belangrijk station (Antwerpen, Brussel, Leuven), maar geen enkel van de vele bezochte gebouwen had een prijs binnen het beschikbare budget en was zonder grote kosten omvormbaar tot archiefruimte.

Uiteindelijk werd in het centrum van Diest een magazijn gevonden dat voldeed aan de meeste

gestelde criteria. Diest ligt centraal aan het kruispunt van de provincies Antwerpen, Brabant en Limburg, maar West- en Oost-Vlaanderen zijn veraf. Het pas volledig vernieuwde station heeft regelmatige treinverbindingen in alle richtingen en ligt net buiten het stadscentrum. Als ook nog het busstation aangepast wordt zodat het goed aansluit bij het treinstation, zal het archief zowel met privé- als met openbaar vervoer vlot bereikbaar zijn.

Op 6 augustus 2024 werd de aankoopakte van het gebouw ondertekend. Dankzij een lening van de Vlaamse Esperantobond konden de aanpassingswerken onmiddellijk starten. De grootste kosten waren de nieuwe verwarming en sanitair en het meubilair. Tijdens de werken werd de collectie geleidelijk overgebracht en het archiefwerk (nieuwe aanwinsten, catalogering...) ging verder.

Eigenlijk had bijna alles eind 2025 afgewerkt moeten zijn, maar toen kwam er een aantrekkelijk aanbod van de Universala Esperanto-Asocio in Rotterdam. De Wereld-Esperantobond zal verhuizen naar een kleiner gebouw en bood aan om de Compactusrekken van het oude gebouw in bruikleen te geven aan IEspA. Na wat twijfelen, omdat IEspA in de voorzienbare toekomst nog geen bijkomende rekken nodig heeft, werd het aanbod aanvaard. Gevolg was wel dat de al ingerichte ruimte volledig herschikt moest worden om plaats te maken voor de bijkomende rekken. Op het ogenblik dat deze tekst verschijnt, zou het magazijn zijn definitieve structuur moeten hebben. Kom gerust eens kijken.

Er blijven, naast kleinere, nog twee grote uitgaven te doen:

- Nooduitgang: Deze is noodzakelijk om de vergader- en cursusruimte optimaal te kunnen gebruiken. Administratief is de zaak grotendeels geregeld en er is een prijsofferte gevraagd. Verwachte kostprijs: 8000 euro.
- Klimatisering: Een archiefruimte moet stofarm zijn en een stabiele temperatuur en vochtigheidsgraad hebben. Hiervoor zijn er meerdere oplossingen, met sterk uiteenlopende prijskaartjes. In de loop van het jaar zal een beslissing genomen worden. Raming: 10.000 euro.

Zodra dit alles achter de rug is, zal IEspA zich volledig kunnen toewijden op de eigenlijke archiefwerking (waaraan ook nog kleinere kosten verbonden zullen zijn, zoals informatica). Hierover meer in een volgend nummer van Horizon-taal.

Fiscale attesten voor schenkingen aan IEspA

De Koning Boudewijnstichting verleent haar medewerking aan het project van IEspA. De particuliere giften vanaf 40 euro per jaar aan de Stichting geven aanleiding tot een belastingvermindering; elke 50 euro geschonken aan IEspA via de KBS kost je daarom slechts 35 euro. Informatie over de wijze van schenken vind je door te klikken op het kadertje op de startpagina van www.iespa.eu. Gebruik bij voorkeur het formulier waarvan de link vermeld is. Als je moeite hebt met de wijze van betalen, kan je telefoneren naar 0494/54.32.86.

Beknopt overzicht (met bedragen) van de uitgevoerde en nog uit te voeren inrichtingswerken

Tijdens het voorbije anderhalf jaar heeft IEspA 43.000 euro geïnvesteerd in de inrichting van het archiefgebouw. De belangrijkste uitgavenposten waren verwarming en sanitair (20.000 euro) en meubilair (12.000 euro). Rekening houdend met ondertussen ontvangen schenkingen en de nog uit te voeren investeringen is er op dit ogenblik nog ongeveer 55.000 euro nodig om IEspA schuldenvrij te maken.

IEspA in Oostende

IEspA was op maandag 9 maart ook het onderwerp van een heel interessante voordracht in OC De Boeie, georganiseerd door de Esperantoclub La Konko in Oostende.

Roland Rotsaert kwam er het Internacia Esperanto-Arkivo voorstellen aan de hand van een interessante PowerPointpresentatie.

Het begon enerzijds in Kortrijk en anderzijds in Leuven.

In Kortrijk was Cesar Vanbiervliet de stichter. De *Fondaĵo* Vanbiervliet was een begrip in België en het buitenland. Tal van buitenlandse gasten, o.a. de toenmalige UEA-voorzitter Tonkin, brachten een bezoek aan het fonds.

Na het overlijden van Cesar nam een groep vrijwilligers onder leiding van Roland de fakkel van Cesar over, met name Hugo Rau, Joost Vander Bauwhede en dr. Pierre De Backer. Ze zorgden ervoor dat de collectie niet alleen bewaard bleef, maar ook nog groeide. Geleidelijk aan begon de stad Kortrijk haar belangstelling voor het fonds te verliezen zodat uitgekeken moest worden naar een ander onderkomen.

In Leuven was er de bekende Esperanto-*aktivulo* Marc Vanden Bempt, die sinds 1985 ook intensief was beginnen te verzamelen en een rijke verzameling had bijeengesprokkeld. Zijn verzameling, die hij thuis bewaarde, begon stilaan uit haar voegen te barsten.

Samen met Roland Rotsaert en Bert Boon richtten ze in 2021 de vzw Internacia Esperanto-Arkivo op, die de verzameling van Marc en het grootste deel van het Vanbiervlietfonds zou beheren. Na een lange zoektocht in onder meer Antwerpen en Leuven vonden ze een geschikt pand in Diest.

Vandaag is het Internationaal Esperanto Archief een plek in beweging. De collectie groeit gestaag dankzij gulle schenkingen van particulieren in binnen- en buitenland. Vaak gaat het om indrukwekkende donaties: volledige privébibliotheken, stapels tijdschriften, zeldzame documenten of persoonlijke memorabilia. Ondertussen is de omvang indrukwekkend: meer dan 140 meter boeken, 90 meter tijdschriften en 180 meter dubbele exemplaren beschikbaar voor ruil of verkoop.

Maar wat het archief écht karakter geeft, zijn de unieke stukken, restanten van een rijke Esperantocultuur, zoals handgeschreven brieven, bordspellen, cassettebandjes, insignes, vlaggen, zeldzame affiches en zelfs videobanden of dvd's, stuk voor stuk getuigen van een levendige beweging.

Daarnaast herbergt het IEspA ook duizenden digitale bestanden, documenten en foto's.

Alles wordt zorgvuldig gecatalogeerd door Roland Rotsaert en Marc Vanden Bempt samen met een team vrijwilligers, wat een huzarenwerk is.

Kortom, het was een boeiende namiddag!

Anne Brabant / Piet Glorieux

NOVAĴOJ PRI LA BENELUKSA KONGRESO 2026

24-28 septembro – De Haan (Belgio)

La ĉefa novaĵo estas ke ni plilongigis la unuan aliĝperiodon.

Ĝis 1 majo inkludite vi povas ĝui la aliĝkotizon de la unua periodo.

Dum la Beneluksa Kongreso en De Haan ni volas iri eksteren. Ne nur agrable kunestadi inter ni sed ankaŭ montri al la ekstera mondo kion Esperanto nun ofertas. Ĉiun tagon okazos eventoj kiuj estas ĝueblaj (ankaŭ) por ne-esperantistoj, ekz.:

- Ekspozicio “Esperanto blijft een fascinerend idee” dum la tuta monato septembro en la loka biblioteko.
- Prelego pri Esperanto en la sama loka biblioteko.
- “La Maro: vi kaj mi”. Poezia rakonto pri interligiteco kunmetita el kantado kaj deklamado. Prizorgos la prezentadon sesdekkapa solidareckoruso Vamos Pra Lutar (kiu interalie kantas en Esperanto), poezideklamistoj kaj rakontistoj.
- Atelieroj por ke interesitoj gustumu tiun “fascinan lingvon”.
- Fulmkurso en tri sesioj por homoj kiuj volas iom pli enprofundiĝi en la lingvon mem.

Kaj kompreneble prelegoj...

pri “Bandomoj en mezepoka Bruĝo” (de Johan Van Eenoo), pri “La fascina historio de De Haan” (de Bernard-Régis Larue)...

Kaj atelieroj por agemuloj/lertuloj...

pri muzikumado (Johan Van Eenoo kaj Lode Van de Velde), pri fotado (Lode Van de Velde kaj Marie Droog), pri kajtokonstruado (Gilles Hutereau), fretocitroludado (Johan Van Eenoo), popoldancado...

Kaj konversaciaj rondoj...

por plibonigi vian Esperanton.

Kaj arego da ekskursoj...

- Vendrede antaŭtagmeze arĥitekto Ella Strug pasie ĉiĉeronos nin tra belepoka De Haan.
- Vendrede posttagmeze “bruĝologo” Johan Van Eenoo ĉiĉeronos nin tra “nekutima Bruĝo”.
- Sabaton posttagmeze ni ŝipveturos tra marhaveno Zeebrugge (Bruĝo). La kunfando de la havenoj de Antverpeno kaj Bruĝo igis ĝin la due plej granda haveno de Eŭropo.
- Dimanĉe posttagmeze historiisto Vladimir Ronin akompanos nin dum “Historia ekskurso tra Ostendo”, la reĝino de la belgaj marbordaj urboj.

Tramstacidomo De haan

- Alternativo estas bicikla ekskurso tra la polderoj kun fervora biciklemulo Eddy Van den Bosch.
- Lunde antaŭtagmeze ni penetros en la fascinan mondon de kazinoj, vizitante la – el konstrufaka vidpunkto – apartan, tutnovan kazonon *Silt de Middelkerke*. Ni tie ankaŭ povos ĝui bongustegan adiaŭan manĝon kun belega marpanoramo.
- Kaj se ne sufiĉas, lunde posttagmeze ni vagos tra la subĉiela muzeo Atlantikwall Raversyde. Ĝi estas unu el la plej bone konservitaj restaĵoj de la germana defendolinio dum la Dua Mondmilito. Ĝi devis defendi la strategian havenon de Ostendo kontraŭ la britoj. Pli ol sesdek bunkroj, malfermaj kaj subteraj koridoroj, observopozicioj kaj artilerimuntaĵoj. Terura ĉapitro el la historio de Ostendo. Por ke ni ne forgesu la teruron de milito...

Se vi preferas liberan tempon...

- Naĝu en la Norda Maro (nur semajnfine kiam ĉeestas marsavistoj).
- Ĝuu la naturisman strandon en apuda Bredene. Promenu en la plej verda banloko de la marbordo.

Ĉu tio konvinkas vin? Do aliĝu

(per <https://eventaservo.org/e/bnlk26>)!

La lokoj estas limigitaj!

Dua Bulteno kun aliĝilo por la ekskursoj estos sendita al la aliĝintoj.

La BNLK26-LKK

Marie Droog, FEL-administranto

Piet Glorieux, FEL-prezidanto

Johan Van Eenoo, FEL-sekretario

Anne Brabant, prezidanto La Konko

venu ĝui la flandrajn ardenojn je 26 aprilo

La Tago de la Flandraj Ardenoj estas organizita de lokaj naturasocioj en la Flandraj Ardenoj, la kromnomo de la regiono kun triangula kerno: Oudenaarde, Ronse, Brakel. La organizantoj celas per ĝi konatigi plejeble multe da homoj kun la beleco de sia regiono.

Dimanĉon la 26an de aprilo ni vizitos matene arbaron *Bois Joly* en Ronse. *Bois Joly* estis konceptita kiel 19-jarcenta amuzparko, nun ĝi estas belega naturrezervejo, kie vi tre verŝajne povos ĝui la famajn arbaraj hiacintoj, surloke nomitaj "bluaj strumpetoj".

Tagmeze ni piknikos en *Erfgoed site Ename* in Ename. Kunportu viajn manĝaĵojn aŭ aĉetu surloke. La aliĝkotizo inkludas trinkaĵon.

Posttagmeze - tre komforte - ni restos surloke en la *Erfgoed site*, endoma kaj eksterdoma muzeo en kiu oni prezentas la iam faman abatejon de Ename. Indas viziti ankaŭ la elfositajn restaĵojn de ĝi. Loka ĉiĉerono gvidos nin.

En la informbazon ni varbos por Esperanto. Venu multnombro por ke multe da homoj aŭdos (pri) Esperanto(n)!

ALIĜILO

- Mi venos ..... (transportilo).
- Mi ŝatus esti veturigata ekde la stacidomo de Oudenaarde. Mi alvenos je ... (alvenhoras).
- Mi venos je 9h ĉe la enirejo de Bois-Joly / je 14h al Erfgoed site Ename (indiku vian elekton).
- kaj transpagos ..... x 10 € al konto BE15-5230-8080-6230 de Esperantogroep La Konkordo

Sendu al piet.glorieux@gmail.com.

Aliĝintoj ricevos pli da detaloj kaj vojpriskribon.

DEĴORANTOJ POR INFORMBUDO SERĈATAJ

Ni volas montri Esperanton dum la informbazon en la Tago de la Flandraj Ardenoj.

Pro tio ni serĉas deĵorantojn por la informbudo de Vlaamse EsperantoBond (ekde 11h ĝis 17h).

Ĉu vi volas kunhavigi vian entuziasmon pri Esperanto, viajn spertojn pri Esperanto?

Vi estos tre bonvena, duopo eĉ pli kaj krome estos pli agrable. Se estas pli ol unu kandidato, ni povas dividi la taskojn en pluraj deĵorperiodoj.

Kontaktu piet.glorieux@gmail.com

ESPERANTO IN VREDESMIDDENS

Woensdag 25 februari vond in Peace Village in Mese/Messines de opening plaats van de tentoonstelling “Weerstaan aan oorlogspropaganda” (zie Horizon-taal, november-december 2025).

Het evenement was een succes: er waren zowat 80 aanwezigen in dit nogal afgelegen, kleinste stadje van België. Prof. em. Anne Morelli kwam de tentoonstelling in eigen persoon inleiden, in het Nederlands zowaar. Dit werd fel geapprecieerd. Rik Decramer, lokale “bard”, zong

vrede liederen die gesmaakt en meegezongen werden. De aanwezigen werden vergast op (gratis) drank en hapjes.

Maar er was ook een Esperantoluik(je). Piet Glorieux, medeorganisator van de tentoonstelling, verwees in zijn inleiding naar de verbindende rol van Esperanto, die in die zin ook een bijdrage tot vrede is. Hij verwees daarbij naar een kleine tentoonstelling “Esperanto verbindt”, die ook opgesteld stond in Peace Village. De tentoonstelling onderstreept hoe esperantisten, toen en nu,

hun bijdrage lever(d)en aan verbondenheid tussen mensen.

Misschien heeft dit naar-buiten-treden van Esperanto niet onmiddellijk effect, maar een regel van marketing zegt dat mensen zeven keer iets moeten zien voor het effect heeft: dus wij leven op hoop.

Piet Glorieux

Aan alle effectieve en geassocieerde leden van de Vlaamse Esperantobond

UITNODIGING

Hierbij wordt u uitgenodigd naar de statutaire Algemene Ledenvergadering van de Vlaamse Esperantobond die plaats heeft op zaterdag 25 april 2026 in het Esperantohuis, Lange Beeldekensstraat 169, 2060 Antwerpen om 13.30u. Deuren open om 11.30u. voor ontvangst met koffie, thee, koekjes, enz.

Naar de Algemene Ledenvergadering worden alle leden van V.E.B. uitgenodigd. Lid van V.E.B. ben je als je het lidgeld betaald hebt. Er zijn, overeenkomstig de wet, effectieve leden en geassocieerde of toegetreden leden. Effectieve leden behoren tot een van de volgende vier categorieën: 1) afgevaardigden van de lokale groepen in Vlaanderen; 2) leden uit hoofde van hun functie ; 3) gecoöpteerde leden; 4) aangesloten verenigingen. In de Algemene Ledenvergadering hebben enkel effectieve leden stemrecht. Geassocieerde leden hebben wel spreekrecht maar geen stemrecht.

De effectieve leden wonen de vergadering bij, behoudens overmacht. Bij afwezigheid kunnen zij de vergadering online bijwonen. Daartoe zal voorafgaand aan de vergadering aan de leden een link bezorgd worden om, ingeval van overmacht, de vergadering online bij te wonen. Het online bijwonen van de vergadering staat gelijk aan het fysiek bijwonen.

Is het niet mogelijk de vergadering online bij te wonen, dan kunnen effectieve leden zich laten vertegenwoordigen door en hun stem bij volmacht doorgeven aan een ander, aanwezig effectief lid. Zij delen dit, na akkoord van de volmachtenemer, schriftelijk mee aan de secretaris, uiterlijk voor het begin van de vergadering. Elk effectief lid, aanwezig of vertegenwoordigd, heeft recht op één stem. Een stem uitbrengen vóór de vergadering, zelfs op elektronische wijze, is niet toegestaan.

VOORLOPIGE AGENDA

1. Vaststellen aanwezig;
2. Aanvaarding Internacia Esperanto Arĥivo (IEspA) als effectief lid van V.E.B.;
3. Goedkeuring verslag vorige vergadering;
4. Goedkeuring jaarverslag 2025;
5. Goedkeuring financieel rapport 2025 + kwijting van het bestuur;
- 6a. Goedkeuring jaarplan 2026;
- 6b. Goedkeuring budget 2026;
7. Aanstelling bestuur + verkiezing voorzit(s)ter;
8. Mededelingen:
  - 1.Verdaj Skoltoj - FEL-sponsoring;
  - 2.Erasmus +-project “Dialogo inter la du Flandrioj”;
  - 3.verslag werkgroep boekhouding;
  - 4.Esperanto als immaterieel erfgoed;
9. Rondvraag

Elk lid kan tot 7 dagen voor de vergadering een agendapunt laten toevoegen door het bestuursorgaan.

De bijhorende documenten worden u per mail of schriftelijk bezorgd.

WIE OVER “KUNSTTALen” SPREEKT, MOET ZIJN FEITEN KENNEN - EN MAG OVER HET ENGELS NIET ZWIJGEN

In een column in De Standaard van 16 februari, met als titel “Zouden we beter overeenkomen als we dezelfde taal spraken?”, heeft Freek Van de Velde, hoogleraar historische taalkunde aan de KU Leuven, het over kunsttalen. Natuurlijk komt Esperanto ook aan bod, helaas op een denigrerende manier, waarbij Van de Velde soms ook een loopje neemt met de feiten. We voelden ons verplicht om te reageren.

De auteur noemt Esperanto het bekendste voorbeeld van een kunsttaal, “in 1887 in elkaar geknutseld door de Poolse oogarts Ludwik Lejzer Zamenhof”. Om kunsttalen nog belachelijker te maken sleept hij er de – terecht – bizarre kunsttaal *Solresol* bij, een taal gebaseerd op muzieknoten.

Volgens hem laten de feiten over Esperanto een “kosmische ironie” zien. Zamenhof heeft de taal ontworpen met vreedzame intenties, maar “binnen het Esperanto zijn alweer dialecten ontstaan”.

En natuurlijk komt hij op de proppen met het gebruikelijke argument dat de taal heel Europees is: “de architectuur bleek weer heel Europees te zijn”. Maar met zijn bewering ten slotte dat “het Ido dat euvel probeerde te verhelpen”, gaat hij wel helemaal de mist in.

Als reactie hebben wij de tekst hierna naar De Standaard gestuurd, opgesteld door Torsten Leuschner, professor taalkunde aan de UGent, die ook de nodige wetenschappelijke basis verstrekte. Torsten was deelnemer aan ons BEST-studieweekend van afgelopen februari. De Standaard heeft de reactie niet willen opnemen wegens ruimtegebrek. Hieronder vind je de tekst. De titel was dezelfde als de titel van dit artikel.

Piet Glorieux

Esperanto in Vietnam (foto: RG72, CC BY-SA 3.0)

*Hildegard van Bingen zou de eerste poging tot kunsttaal hebben gewaagd.
(foto : Rijksmuseum, CC0, via Wikimedia Commons)*

“Taal verbindt” stelt Freek Van de Velde in DS van 16 februari, en daar kunnen wij het alleen maar mee eens zijn. Wat ons wel tot een nuancering noopt, is de indruk van futiliteit die zijn stuk oproept wat betreft de zogenaamde “kunsttalen”. Met deze misleidende term worden talen bedoeld die oorspronkelijk door individuen gepland of ontworpen werden in tegenstelling tot “natuurlijke” talen zoals het Nederlands, die (met veel tussenstappen) evolutionair ontstaan zijn. Van de Velde kijkt niet zonder sympathie naar de idealen waar sommige geplande talen, vooral dan het Esperanto, voor staan, maar doet dat door een evolutionaire bril die zijn zicht belemmert. Hij keert zich dan ook tegen dergelijke talen met beweringen die deels misleidend zijn en ook weleens kleinerend kunnen overkomen.

Zo gaat Van de Velde erg kort door de bocht met zijn stelling dat de bedenker van het Esperanto (de Joodse oogarts Ludwik Lejzer Zamenhof die voornamelijk in Warschau actief was) de taal “in 1887 in elkaar knutselde”. Toen Zamenhof in 1887 met het Esperanto naar buiten kwam, had hij er wel zes jaar aan gewerkt. Hij werd twee keer genomineerd voor de Nobelprijs voor de Vrede (in 1907 en 1915), maar was niet zo naïef te geloven dat het Esperanto alléén meteen de wereldvrede zou brengen. Hij was een visionair met een rijk ideeëngoed, een schat van ervaring met de culturele tegenstellingen van zijn Oost-Europese geboortestreek en een brede kennis van talen, en hoegenaamd geen knutselaar.

“De feiten laten een kosmische ironie zien”, zegt Van de Velde: “Esperantisten zijn het onderling oneens. Binnen het Esperanto zijn alweer dialecten ontstaan.” Wellicht is hier sprake van ironie, maar alvast niet van feiten. Dat het Esperanto net als elke taal in verschillende dimensies varieert, waaronder de ruimtelijke, kan niet verbazen aangezien het al lang een levende taal is geworden, ondanks zijn oorsprong als geplande taal. Van de Velde zet echter elke taalkundige redenering op z’n kop door het onbewezen bestaan van Esperanto-“dialecten” te associëren met de vermeende onenigheid van de sprekers. Overigens zijn de sprekers van het Esperanto het wél eens over de basisregels die door Zamenhof vastgelegd werden in zijn *Fundamento* en bewaakt worden door de *Akademio de Esperanto*. In de praktijk valt het met de variatie binnen het Esperanto beter mee dan in menige “natuurlijke” taal.

Misleidend is ook wat Van de Velde zegt over de “architectuur” van het Esperanto. Wanneer hij deze

“heel Europees” noemt, vereenzelvigd hij structuur blijkbaar stilzwijgend met woordenschat. In feite combineert het Esperanto Romaanse en (in mindere mate) Germaanse wortels, vaak wijdverspreid dankzij internationalismen, met een bouwdoosachtig (“agglutinerend”) systeem van woordvorming dat net tegemoetkomt aan sprekers van veel andere talen. Dat lijkt ons op z’n minst mooi geprobeerd. Toen het Ido zich van het Esperanto afscheidde, leidde dit ook niet tot minder Romaanse trekken dan in het Esperanto, zoals Van de Velde suggereert, wel integendeel. Als men al het vermeende gebrek aan internationaliteit van het Esperanto in de kijker wil zetten, valt er uit een dergelijke discussie weinig voordeel te halen.

Met zijn stelling dat het “met die kunsttalen ... eigenlijk nooit écht iets geworden” is, legt Van de Velde de lat wel heel hoog: “zelfs het Esperanto, met honderdduizend sprekers” (schattingen op basis van het taalgebruik op het internet liggen vele keren hoger, maar kom) heeft volgens hem “nooit de belofte waargemaakt een universele hulptaal te worden”. Een deugniet die hierbij denkt: *never say never*. Misschien is het wel een kosmische ironie dat net dit thema binnen de Esperantogemeenschap controversieel is. Manifesten zijn heen en weer gegaan over de juiste visie voor het Esperanto in een wereld waarin de internationale communicatie onmiskenbaar gedomineerd wordt door het Engels. In afwachting van het antwoord is iedereen welkom op het jaarlijkse Esperanto-Wereldcongres met zijn duizend tot tweeduizend deelnemers uit alle werelddelen. Belofte waargemaakt of niet? Het is maar hoe je het bekijkt.

Per slot van rekening werkt het herhalen van clichés over het Esperanto en andere geplande talen, gewild of ongewild, vooral de ideologische normalisering van de bevoorrechte positie van het Engels in de hand. Het relatieve succes van het Esperanto, alle belemmerende politieke en economische factoren ten spijt, kan op z’n minst helpen beseffen dat de huidige situatie historisch gegroeid en niet zonder alternatief is. Het evolutionaire zicht op taal dient volgens ons dan ook aangevuld te worden met een sociale, voor machtsdynamieken gevoelige benadering, die afstand neemt van het misleidende begrip “kunsttaal”.

Piet Glorieux

Voorzitter van de Vlaamse Esperantobond

Torsten Leuschner

Professor taalkunde, UGent

VERRIJK JE ESPERANTO - 8

Met deze e-legant-e rubriek slaan we twee vliegen in één klap. Enerzijds is het een hommage aan de auteur van Leri E-legante, wijlen Petro Desmet, die ons in de lente van 2023 verliet. Anderzijds verrijken we (hopelijk) jouw kennis van de Esperanto-woordenschat. Aan het einde van elk hoofdstuk is er ook een klein quizje, waarvan je de antwoorden vindt op de webpagina van Horizon-taal. Meteen ook een aansporing om de website van de Vlaamse Esperantobond eens te bezoeken.

8. VESTAĴPROBLEMOJ

De kiam la Bona Dio, laŭ la Biblio, vestis Adamon kaj Evon, per feloj, kaj do fabrikis la unuan vestaĵon, la modo kreiĝis kaj evoluis, kaj multe da aliaj vestaĵoj aperis, kun multe da nomoj, kiuj ne ĉiam daŭre indikis kaj indikadis la saman vestaĵon. La plej ĝenerala vorto estas **vesto**, sed tiu vorto indikas aŭ povas indiki, la tutan de vestaĵoj (aŭ vestoj) kiun iu portas. Tekstoj multe pli ofte pritraktas estinton ol estonton, do oni nepre bezonas ankaŭ nomojn por vestaĵoj, kiuj nun apenaŭ ekzistas kaj uziĝas, krom por nunaj! Ĉar en la pasinta jardeko la umbiliko kaj svelta ventro iĝis montrindaj partoj de la personeco, neeviteble brustvestoj iĝis malpli longaj, tiel ke oni verŝajne nun ofte devos uzi la sufikson -et.

Inter vorto kaj umbiliko

Ni klopodos nomi kaj difini la plej gravajn vestojn. Ni jam pritraktis piedvestojn kaj kapvestojn, sed ni nun unue okupiĝu pri iom "aldona" vesto, per kiu oni ornamas la kolon kaj ĝian ĉirkaŭaĵon, ŝultrojn kaj bruston.

Oni indikas ĝin per vorto pri kiu ofte estiĝas diskutoj, nome per la vorto "**koltuko**". Kaj eble estas iom la kulpo de PIV, ke la vorto alvokas diskutojn, ĉar tie ĝi ne estas difinita! Oni atendus ĝin ĉe tuko, ĉar la vorto estas kunmetaĵo de kol' kaj tuk'. La vorto, la kunmetaĵo, aperas unu solan fojon en la verko, nome... en la difino de **fulardo**! Fulardo estas laŭ PIV: **1. iu teksaĵo silka aŭ artsilka, por vestoj, kravatoj kaj simile sed ankaŭ, ni kopiu fidele: 2. silka aŭ artsilka koltuko.** Iom strange ke PIV uzas la vorton ne nur por la vesto sed ankaŭ aparte por la teksaĵo, la materialo do; sed tio estas konforma al etnaj lingvoj. Sed do, oni uzas ĝin ankaŭ, kaj laŭ mi precipe, por la **frivoleca**, multbulba kaj multfalda, brila silka sulka plenigaĵo inter la mentono kaj la brustvestaĵa **aperturo**. Sed ĝi ja, per ia modesta parto, ĉirkaŭas la tutan kolon, kaj sen ia dubo nepre estas koltuko.

La vera koltuko

Homoj tre ofte portas simplan koltukon: longan **ŝtofstrion** aŭ trikitan strion, kiu ĉirkaŭvolvas la kolon unu aŭ eĉ plurfoje, kaj kies ekstremaĵoj pendas sur la brusto. Ofte iuj, sub influo de etna lingvo, nomas ĝin **ŝalo**, sed tio nepre estas evitinda. Ŝalo, laŭ PIV, estas vasta lana aŭ silka tuko, kiun virinoj portas sur la ŝultro. Neeviteble ĝi ja tuŝas ankaŭ la kolon.

Kiam knabinoj lernas triki, la unua trikitaĵo kiun ili faras estas tia simpla, longa, dek ĝis dekkvin centrimetrojn larĝa strio. Kvankam ĝi ne vere estas tuko, mi tamen pensas ke la kunmeto koltuko estas normala nomo por ĝi. Mi pensas ke la rifuza sento de iuj homoj por la nomo koltuko venas ĝuste de la fakto ke ili unue pensas pri tia trikita koltuko... kaj eble ŝatus nomi ĝin koltrikitaĵo, nomo kiu fakte estas akceptebla sed certe ne kutima.

Zamenhofaj ŝaloj

En PIV estas indikita, kiel Zamenhofa, la frazo: "*triki ŝtrumpon, ŝalon*". Laŭ mia sento tie temas pri nia citita koltuko. Mi ne scias de kie PIV prenis ĝin, sed almenaŭ ĝi indikas ke Zamenhof ie uzis la kombino(j)n. Aliflanke, se oni konsultas la difinon, ŝalo estas vasta lana aŭ silka tuko, kiun virinoj portas sur la ŝultroj. Iu Zamenhofa frazo en PIV ŝajne substrekas la vastecon: *vi ricevas ruĝan ŝalon, kiu longe treniĝas post vi*. Cetere, la vorto ŝalo jam tre frue aperis en nia lingvo. Ĝi ne aperis en la vortarfolio de la Unua Libro, sed en 1888 ĝi troviĝis en la "*Neĝa Blovado*" de Puŝkin/Grabovski, kaj la Historia Vortaro de Bernardo Pabst eĉ citas la frazon: **Manjo ĉirkaŭkovris sin per ŝalo**. Nu, per la longstritrikitaĵo de nia knabino mi, kaj ankaŭ Manjo, ne povas ĉirkaŭkovri min aŭ sin! Klare temas pri pli vasta objekto, pli larĝa objekto... pri io, kion mi povus senpeke nomi ŝultrotuko aŭ brustotuko, ĉu ne? La ŝalo daŭrigis sian vojon al la Meza Vortaro, kaj poste al la Fundamento. Logike ni devas do akcepti ke ŝalo estas iu ŝultrotuko. Sed ĉu vere necesas ke ni nomu stultulo iun kiu uzas la vorton por la long-stri-trikit-aĵo? Eble sufiĉas atentigi lin pri la PIV-aj difinoj.

Ŝalo, skarpo, koltuko?

Iuj, pro influo de nacia lingvo verŝajne, uzas la vorton skarpo. **Skarpo**, por mi, tute ne taŭgas, ĉar skarpo normale nur tuŝetas (aŭ eĉ ne tuŝetas) la kolon (nur la nukon?)... kaj vestiĝas trans la brusto, aŭ ĉirkaŭ la dika ventro de oficialulo. Tamen PIV ŝajnas sugesti ke oni uzu ĝin por nomi virinan ŝultrotukon kaj la difino de Kabe estas iom enigma: larĝa longa rubando, portata kiel ornamo de vestoj. Interese povas esti ke mi menciis ke ĉe konsultado de vortaro "germana-sveda" mi konstatis ke la germana **Schal** sveden tradukita aperis kiel *sjal*, *scarf* kaj *halsduk*, do tute klare kiel **ŝalo, skarpo, koltuko**! Tio instruu nin ke ni ne estu tro severaj, tro postulemaj kaj akceptu en Esperanto minimume parton de la flueco de naciaj lingvoj! Lingvo

ne estas betonita pasto sed fermentanta duonflua pasto! Aliflanke certe estas laŭdinde bone zorgi sian lingvon, kaj klare distingi la diversajn objektojn.

Ni vestu nian vireton

Sur la nuda haŭto venas la **subĉemizo**, kiu nuntempe tamen iĝas raraĵo, eĉ nur malofte aperas eĉ subĉemizeto. Logike sekvas ĉemizo, tion ja jam la sub- supozigas, sed se nepre la centraj karnaĵoj devas spiri freŝan aeron, oni povas anstataŭe vesti **pufan bluzon**. Laŭ mi, tipe por bluzo estas ke ĝi malsupre havu zonecan randon, kiu bone premas. Se oni ne estas umbilikmontrema oni ankaŭ povas vesti ĉemizbluzon, kiu ne havas tian zonecan parton, sed tamen pro sia frivoleco kaj pufeco estas rekonebla kiel bluzo. Anstataŭ la ĉemizon ni povus aldoni T-ĉemizon (aŭ **to-ĉemizon**), kiu cetere, tre ofte, certe en somero rekte sur la haŭto porteblas. Nuntempe ĝi povas esti vere eta!

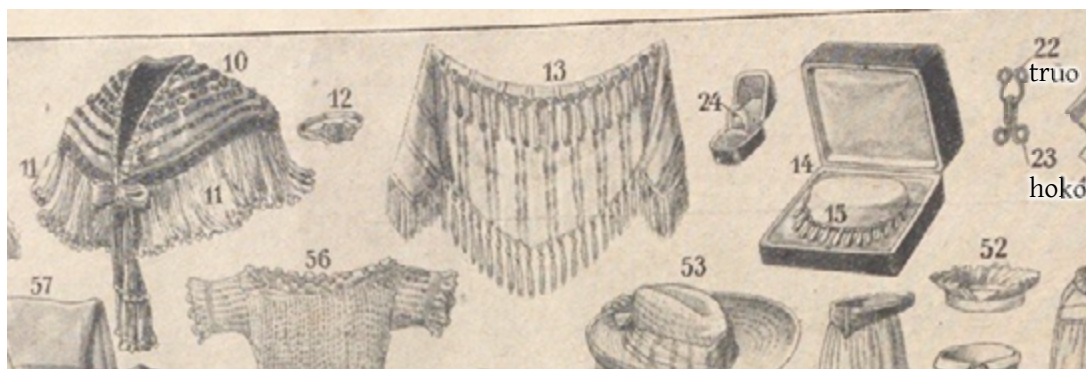
Tavolo postĉemiza povas esti veŝto, sed tio normale nur kiam oni vestas **formalan** kompletan aŭ solenan kostumon. Precipe en la vintro estas normale ke super la ĉemizo oni portu **puloveron**. La nomo pulovero, laŭ la angla origino signifas "io kion oni tiras super io alia" (= super la ĉemizo). Tamen kutime temas pri trikita **torsovesto**, kiun oni surmetas pasigante la kapon kaj la brakojn tra la tiucelaj aperturoj (prefere tra la ĝustaj!). La ekzempla frazo ĉe pulovero en PIV estas: *ĵerza pulovero kun rondigitaj **ripoj***. En tiu frazo "ripoj" indikas strekojn en la trikaĵo. En tiu difino aperas la vorto **ĵerzo**, kiu foje estas uzata por indiki vestaĵon. Sed **ĵerzo** estas unualoke iu speco de lana ŝtofo, nome maŝintrikita ŝtofo. Oni ankaŭ uzas la vorton por indiki lanan trikitan korsaĵon aŭ ĵaketon, strikte vestantan la torson, almenaŭ se tiuj vestaĵoj estas el maŝintrikitaĵo.

Antaŭ cent jaroj

La dua eldono de la libro "Bildotabuloj por la Instruado de Esperanto" de Prof-ro Dietterle aperis antaŭ cent jaroj, en 1921. Ŝajnas al mi interese rigardi la bildojn kaj la aldonitajn vortojn.

En Esperanto, kaj tio estas unu el ĝiaj avantaĝoj, ne ekzistas la prema devizo: "Tiel devas esti! Tiel estas la nomo!" sed la regulo estas ke oni trovu, laŭeble surbaze de la oficialaj radikoj, nomon kiu estas komprenebla kaj klara por via kunparolanto. Rimarku n-ran 10, por kiu certe ne estas facile trovi taŭgan nomon. Surmetaĵo estas eble iom simpla, sed... ĉu vi trovas pli bonan vorton? La nomo falbalaro (11) estas diskutebla se oni rigardas la difinon de falbalo; sed franĝoj (aŭ franĝaro) (11) certe estas klara, fundamenta vorto. Mi ankaŭ kun plezuro montru la objekton kiun oni tiam nomis ŝalo (13)!

Interesa estas la objekt(ar)o 22 kaj 23. Jes, ankaŭ por tiaj aferoj oni bezonas nomon! Amuza estas la vorto truo por objekto! Sed, en kunteksto certe komprenebla! Pli logike estas tamen nomi ĝin hokingo, ĉar tio ĝi ja estas! Mi elektus por la paro: por la plena nomo "kroĉhoketaro" kaj por la partoj la nomojn: (kroĉ)hoko kaj (kroĉ)hokingo.

Vi do ankaŭ ne nepre akceptu ĉiujn vortojn el tiu ĉi libro. Se vi trovas pli klaran, ne hezitu uzi ĝin!

Aldonaj informoj

1. Pliaj vortoj estas troveblaj, kompreneble, en niaj bildvortaroj. La numeroj de la tabuloj estas troveblaj en la antaŭaj tekstoj, se vi bezonas!

Taskoj kaj ekzercoj

1. La Bona Dio, laŭ la Biblio, vestis Adamon kaj Evon per feloj. Ĉu li tajlis, fasonis aŭ konfekciis la unuajn homajn vestaĵojn? Rezonu kaj klarigu!
2. Ĉu vi havas ideon, aŭ povas imagi, kiel evoluis la vestaĵoŝranko de Adamo kaj Evo? Kial ili fakte vestis sin?
3. Priskribu vian vestaĵaron aŭ tiun de aliaj homoj ĉeestantaj.
4. Komparu vian uzon de vorto por koltuko kun tiuj de PIV. Klopodu iom ordigi la diversajn vortojn, kaj nepre pensu pri hiponimeco.
5. Kial oni povis uzi la verbon senfrokiĝi por diri ke iu religiulo laikiĝis? Ĉu la vorto iom perdis sian forton? Ĉu iu alternativo estas trovebla? Ĉu en via nacia lingvo ekzistas simila vorto?
6. Vi konstato ke estas pli facile iom abstrakte nomi kaj difini ol nomi la konkretan vestaĵon antaŭ viaj okuloj! Aŭ ne?

KVIZO ĈAPITRO 8

- Se vi volas dece/elegante meti vian ŝalon sur viaj ŝultroj, vi ne nur ĵetos ĝin sur ilin sed vi ... ĝin sur viaj ŝultroj. Kiel oni nomas la verbon kiu esprimas tion?
- Homoj de nigra Afriko plejofte havas apartan hararon, malsaman ol la glatan hararon kiun blankuloj kaj azianoj havas. Kiel oni priskribas ilin?
- Plenigu la mankantan vorton: "Hij heeft ze niet alle vijf." - "Mankas ... en lia kapo"

Vi trovos la respondojn en la Horizon.taal-retpaĝo www.esperanto.be/fel/nl/hor.php

HORIZON-TAAL

Tweemaandelijks tijdschrift / ISSN - 0778 - 2365

Vlaamse Esperantobond vzw

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen

Afgiftekantoor 2060 Antwerpen Stuyvenberg - Erkenningsnummer P004200

BB-PP
BELGIË(N)-BELGIQUE

Esperantoclubs in Vlaanderen

www.esperanto.be/groepen

ANTWERPEN

Esperanto-Antwerpen, p/a Lange Beeldekensstraat 169, BE-2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, esperanto-antwerpen@esperanto.be - www.esperanto.be/antwerpen

La Verda Stelo: Klaas Dijkstra (voorzitter)

BRUGGE

Paco kaj justeco, Heidi Goes, Assebroeklaan 2, BE-8310 Brugge, tel.: 050 67 51 78, heidi.goes@gmail.com - <https://paco-kaj-justeco.weebly.com>

GENT

La Progreso, Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, BE-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77, gent@esperanto.be - www.esperanto.be/gent

KALMTHOUT

La Erikejo, Mireille Storms, Douglaslaan 14, BE-2950 Kapellen, tel.: 03 666 83 19, mireillestorms@hotmail.com - <https://laerikejo.wordpress.com>

KORTRIJK

La Konkordo, Piet Glorieux, Pastoor Blanckestraat 8 bus 0201, BE-8610 Kortemark, tel.: 0472 25 79 18, piet.glorieux@gmail.com, Jean-Pierre Allewaert, Leeuw van Vlaanderenlaan 35/0011 BE-8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96, esperantokortrijk@hotmail.com - www.esperanto-kortrijk.info

LEUVEN

Esperanto 3000, Myriam Van der Steen, Albert Stainierstraat 1, BE-3001 Heverlee, tel.: 0497 47 35 38, leuven@esperanto.be - www.esperanto3000.be

LIMBURG

Limburgse Esperantovereniging
Henri Schutters, Panhovenstraat 10, BE-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92, henri.schutters@skynet.be - www.esperanto.be/limburg

OOSTENDE

La Konko, Anne Brabant, Duinenstraat 74 /0201 BE-8400 Oostende, tel.: 059 44 82 50, anne.brabant@telenet.be - www.esperanto.be/oostende

ROESELARE / TIELT zie KORTRIJK

Bestuursleden van FEL

Voorzitter: Piet Glorieux
Secretaris: Johan Van Eenoo
Penningmeester: (vacant)
Bestuursleden: Alex Humet, Ben Indestege

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo

Lange Beeldekensstraat 169, BE- 2060 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00
info@fel.esperanto.be - www.esperanto.be

Belga Esperanto-Federacio (BEF), Yves Nevelsteen,

yves.nevelsteen@gmail.com - www.esperanto.be/bef

ILEI-Belgio (Esperanto-leraars), Marc Cuffez, Torhoutsesteenweg 453 bus 0003, BE-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65, flandrio@hotmail.be
<https://ilei.info>

Internacia Esperanto-Arkivo (IEspA), Hasseltsestraat 26, BE-3290 Diest, iespa.eu

Esperanto-Numismatika Asocio (ENA), Bert Boon, Lijsterbeslaan 13, BE-9630 Munkzwalm, tel.: 0472 73 48 30, bert.boon@skynet.be

Verdaj Skoltoj, p/a Valère Doumont, Rue des Champs, 3 5060 Sambreville, tel.: 0485 51 75 52, info@verdajskoltoj.net - www.verdajskoltoj

Valona Esperanto-asocio, V.Esp-o

p/a Jean Annet, Rue de la Terre Franche 31 - 5310 Eghezée, tel.: 0495 10 32 30, esperanto.wallonie@gmail.com

Esperantista Brusela Grupo vzw (EBG) sekretariejo: p/a Yves De Keyzer, Perkstraat 78, BE-1630 Linkebeek tel.: 0498 04 00 95; sekretario@esperantobruselo.org - www.esperantobruselo.org/nl
Françoise Pellegrin, Eiklaan 14, BE-1640 Sint-Genesius-Rode

Esperanto Nederland, secretaris, Ineke Emmelkamp, Arubastraat 12, 9715 RW Groningen, tel.: +31 (0)50 5718842
sekretario@esperanto-nederland.nl - www.esperanto-nederland.nl/groepen

Hoofdkantoor van de Esperanto Wereldvereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: +31(0)104 361 044, uea@co.uea.org - www.uea.org

www.esperanto.be/horizontaal

<https://esperanto.events>

plusendas al

<https://eventaservo.org>

Eventoj en via regiono aperas en Eventa Servo de UEA. Jen la facilaj landaj ligiloj:

- Belgio be.esperanto.events
- Francio fr.esperanto.events
- Germanio de.esperanto.events
- Nederlando nl.esperanto.events

Ekzistas tia ligilo por ĉiuj landoj de la mondo!

Estas tre facile por:
komuniki, memori,
tajpi – ankaŭ por
ne-esperantistoj!